

Reivindicant Anton Rubinstein

Oriol Pérez Treviño reflexiona sobre l'òpera 'Demon', estrenada recentment al Liceu de Barcelona

Estrena de *Demon* al Liceu | Antoni Bofill (Gran Teatre del Liceu)

Hi havia ganes d'escoltar una de les sorpreses de la temporada 17-18 del Gran Teatre del Liceu: el *Demon* (1875) d'**Anton Rubinstein** (1829-1894). Escriure sobre **Rubinstein** és fer-ho, entrant en els nivells de la sinceritat, sobre un compositor més conegut per referències musicogràfiques que no pas per un coneixement profund i exhaustiu de la seva obra musical. Quantes vegades hem escoltat alguna de les seves *Sis simfonies*? O algun dels seus concerts per a piano?

Brillant pianista i destacat director a la seva època, en el nostre panorama musical **Rubinstein** és una figura totalment secundària, malgrat la centralitat i referencialitat desplegada en la història de la música russa. Dins del seu catàleg d'òperes hi trobem títols que, almenys sobre el paper, se'ns erigeixen com interessants. Influint d'allò més pel tità **Richard Wagner**, el cert és que **Rubinstein** es va interessar pel gènere de l'òpera sacra (*geistliche Oper*) amb títols tan suggeridors com *La torre de Babel* (1870) o *Christus* (1894), considerada per ell mateix com la seva obra més important.

Si tradicional i poc amant a les descobertes resulta ser, a grans trets, el món operístic, el cas del Gran Teatre del Liceu ha arribat a uns moments que, com molt bé ha assenyalat la periodista i musicògrafa **Rosa Massagué**, s'assembla més a un teatre del segle XIX que no del segle XXI per l'hegemonia i preponderància que es dona a l'òpera italiana.

No fa gaire anys, però, el ric i brillant univers de l'òpera russa formava part habitual de les programacions liceïstiques i, així, el sotasignat recorda a la dècada dels vuitanta i noranta del

segle passat, excelses versions d'*Eugene Onegin*, *Boris Godunov* o *Khovantxina*. El cas, però, és que vint anys després de la reconstrucció del Liceu, només sis òperes russes s'han escenificat i dues en versió concert. L'estrena absoluta del *Demon* al Gran Teatre del Liceu, que no pas a Barcelona perquè ja s'havia interpretat en versió italiana al Teatre Novedades de la ciutat comtal el 1905, podia fer pensar en un (re)plantejament de les directius artístiques respecte a l'òpera russa. Però, només cal mirar la programació de la temporada vinent per adonar-se com l'òpera russa seguirà brillant per la seva absència.

També es podria pensar que aquesta aposta pel *Demon* era una reivindicació per la desconeguda figura de **Rubinstein**, però no ha estat així. En paral·lel al *Demon*, l'**Orquestra Simfònica del Gran Teatre del Liceu** ha preparat, sota la direcció del seu titular **Josep Pons**, un programa amb obres de **Richard Strauss** i **Richard Wagner**. ¿No era una bona ocasió, així, per donar a conèixer una simfonia o un poema simfònic de **Rubinstein**, ni que fos el de *Don Quixote* (170), *opus 87* i poder-lo comparar amb el de **Richard Strauss**, que tampoc es va interpretar ja que es va optar per *Mort i Transfiguració* i *Till Eulenspiegel* del compositor muniquès?

És evident que el qui signa no és responsable artístic del Liceu, però sobta com qüestions tan lògiques i, a la vegada, interessants (fins i tot a nivell comercial) no es sàpiguen portar a terme.

I és que potser, entrant en el terreny de les explicacions, del perquè d'aquesta estrena del *Demon* es relaciona amb què, a priori, es comptava amb el concurs del malaguanyat i esplèndid baríton **Dmitry Hvorostovsky**, traspassat el passat 22 de novembre, que precisament havia fet del *Demon* un dels seus grans projectes. Va ser substituït pel letó **Egils Silins** que va interpretar, certament, una creació elegant i d'interès vocal. No menys interessant va ser la participació de la soprano **Asmik Grigorian** (Tamara) que, indubtablement, en va realitzar una exhuberant i expressiva intervenció. Si per entendre'ns, **Silins** i **Grigorian** van constituir un sòlid primer nivell artístic, altres rols com els del Príncep Gudal i Príncep Sinodal interpretats, respectivament per **Alexander Tsymbalyuk** i **Igor Morozov** van només complir, encara que possiblement cal dir que la tímbrica vocal de **Morozov** no era la més indicada per al paper. Absolutament desangelada i mancada de múscul fou la participació del contratenor **Yuriy Mynenko** en el paper d'Àngel.

En absolut podem parlar d'una estrena brillant, com tampoc d'un desastre. I això, en bona part, es va deure a una orquestra mancada de tremp i potència expressiva. Sota la direcció de **Mikhail Tartanikov** tot plegat va semblar més un exercici de coordinació i quadratura que no a les possibilitats d'una partitura que, certament, té en la part orquestral alguns dels seus encants.

No menys mancada d'ànima fou la producció de **Dmitry Bertman** que es va basar, excessivament, en una escenografia espectacular de **Hartmut Schörghofer** en forma de túnel i que, segons el llibret, cal relacionar-lo amb l'inquietant quadre *Ascensió dels benaurats (1500-1504)* de **Hieronymus Bosch**, un quadre que, des de la medicina de més avantguarda, no ha dubtat en relacionar-lo com una plasmació de les anomenades experiències properes a la mort.

No obstant, això, cal felicitar als responsables artístics del Liceu que, encara que sigui per qüestions que van més enllà de **Rubinstein**, ens hagin ofert la possibilitat de gaudir amb una òpera que, evidentment, ens permet comprendre millor qüestions de la mateixa història del gènere que, en ocasions, sembla constituir-se més com una successió de títols i compositors i no pas com un compendi calidoscòpic de relacions, influències i interconnexions. Tan de bo, així, no tardem gaire temporades a gaudir, sense anar més lluny, d'un títol tan representatiu com ho és *Eugeni Onegin*, que no s'escolta a Barcelona, des de la temporada 1997-1998 al Teatre Victòria. Al Gran Teatre del Liceu no s'escolta, si no erro, des del 1989 amb la presència de veus mítiques com **Mirella Freni** o **Nicolai Ghiaurov**. Quin enyor...